Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1987–1988

19813 Bijzondere bepalingen voor de geconsolideerde jaarrekening

Nr. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 27 oktober 1987

Algemeen

1. De voldoening en instemming waarvan in het bijzonder de leden van de fracties van het C.D.A., de V.V.D. en D66 blijk geven, stemt mij verheugd.

C.D.A.

2. De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of een rechtspersoon die de meerderheid van het stemrecht heeft in de algemene vergadering van een structuurvennootschap waarin de artikelen 162 en 163 worden toegepast, deze als haar dochtermaatschappij moet aanmerken. Dat is mijns inziens het geval. De omstandigheid dat de raad van commissarissen krachtens de artikelen 162 en 163 of 272 en 273 van boek 2 BW de bestuurders benoemt, schorst en ontslaat en de jaarrekening vaststelt, staat er niet aan in de weg dat deze aandeelhouder de meerderheid van de stemmen in de algemene vergadering kan uitoefenen en dus bij voorbeeld, als de statuten geen afwijkende regeling behelzen, de winstbestemming zelfstandig kan bepalen.

Naar de letter van artikel 24a bestempelt zulks deze structuurvennootschap tot dochtermaatschappij. De rechtsgevolgen hiervan zijn niet van dien aard dat zulks mij bezwaarlijk lijkt. Naar geldend recht is het niet anders en de rechtsgevolgen ten opzichte van dochtermaatschappijen worden in dit wetsvoorstel nauwelijks verzwaard.

3. Met het doel en de strekking van de 7e richtlijn acht ik dit niet in strijd. Die zijn immers beperkt tot de geconsolideerde jaarrekening. Ingevolge het wetsvoorstel behoeft niet iedere dochtermaatschappij in de geconsolideerde jaarrekening te worden betrokken. Terecht wijzen deze leden in dit verband op artikel 13, lid 3, sub a, van de richtlijn. Krachtens het wetsvoorstel zal de doorslag geven of de dochtermaatschappij die *structuurvennootschap met volledig regime is, tevens als groepsmaat*schappij moet worden aangemerkt. Het antwoord op die vraag zal van de omstandigheden, bij voorbeeld van de afspraken en andere banden tussen beide maatschappijen, afhangen. Artikel 24b in het wetsvoorstel eist immers het bestaan van een economische eenheid. Een algemeen geldend antwoord is daarom niet te geven.

4. Het niet opnemen van de uitzondering van artikel 13, lid 3, sub c, van de richtlijn wil niet zeggen dat de daar genoemde omstandigheid – het feit dat de gehouden meerderheid der aandelen in de aanbieding is – in Nederland geen rol kan spelen. Dit feit kan er immers op wijzen dat de betrokken maatschappij geen groepsmaatschappij is. Indien de maatschappij die voor vervreemding bestemd is, niet als deel van de groep wordt bestuurd, maar als een zelfstandige eenheid naast de groep, is zij geen groepsmaatschappij. Dan is er dus volgens de richtlijn en het wetsvoorstel geen consolidatieplicht. Een ruimere toepassing van artikel 13, lid 3, sub c, ligt niet in de rede. Maakt een voor vervreemding bestemde maatschappij nog deel uit van de economische eenheid, dan is het voornemen tot vervreemden geen goede grond om haar niet als deel van die eenheid te verantwoorden. Uitleg van de richtlijnbepaling naar haar strekking brengt daarom mijns inziens mee de toepassing te beperken tot de gevallen waarin de voor vervreemding bestemde aandelen worden gehouden in maatschappijen die geen groepsmaatschappij meer zijn. Zijn zij dat nog wel, dan kan in redelijkheid niet worden volgehouden dat de aandelen *uitsluitend* ter vervreemding worden gehouden, zoals de richtlijn het formuleert.

5. Uit het voorgaande blijkt dat er geen tegenstelling is tussen de uitzondering van artikel 13, lid 3, sub c, en de voorgestelde uitwerking in het wetsvoorstel. Artikel 12 van de richtlijn wordt hier niet toegepast. De derde alinea op blz. 14 van de toelichting is ten onrechte opgenomen en moet als niet geschreven worden beschouwd. Slechts Frankrijk en Duitsland hebben tot dusverre de 7de richtlijn in hun recht overgenomen.

Frankrijk en Duitsland volgen ten aanzien van dochtermaatschappijen letterlijk artikel 13, lid 3, sub c, van de richtlijn als geoorloofde uitzondering. Frankrijk maakt van artikel 12 in zoverre gebruik dat alle ondernemingen onder alleenheerschappij («contrôle exclusif» in de consolidatie moeten worden betrokken; Duitsland legt deze verplichting op ten aanzien van alle ondernemingen onder centrale leiding («einheitliche Leitung») van de rechtspersoon, mits die een deelneming in die ondernemingen heeft. Dit blijkt uit de omschrijving van «Tochterunternehmen».

6. Ter verduidelijking van de uitwerking van artikel 14 der richtlijn, waarnaar deze leden vragen, stel ik voorop dat ik hun mening deel dat artikel 14 een verplichting behelst. Deze is evenwel beperkt tot het geval dat het betrekken van een dochtermaatschappij in de consolidatie strijdig zou zijn met het geven van het vereiste inzicht. Als (althans voor zover) dat geval zich voordoet ten aanzien van een bank of een verzekeringsmaatschappij die groepsmaatschappij is in een groep met andere hoofdwerkzaamheid, mogen haar cijfers niet met de andere groepscijfers worden vermengd.

De Commissie Vennootschapsrecht heeft bepleit dit aldus uit te werken dat het voorschrift om onderlinge rechtsbetrekkingen te elimineren, ook geldt voor rechtsbetrekkingen tussen de groepsdelen met zo verschillende werkzaamheid dat volledige consolidatie onverantwoord zou zijn. Bij nader inzien acht ik deze reden niet doorslaggevend om in de EG uit de pas te gaan lopen. Dit voorstel kan inderdaad, beter dan door via artikel 411 te verwijzen naar artikel 380, worden vervat in een eigen bepaling. Voorgesteld wordt deze toe te voegen aan artikel 406. Daarin wordt overeenkomstig de richtlijn bepaald dat bij afwijkende werkzaamheid, waarbij vooral moet worden gedacht aan het bank- of het verzekeringsbedrijf in een groep met andere hoofdwerkzaamheid, niet wordt geconsolideerd.

De eigen (geconsolideerde) jaarrekening over het groepsdeel met zulk een afwijkende werkzaamheid moet dan samen met de geconsolideerde jaarrekening in het toelichtende deel van de jaarrekening van de rechtspersoon worden opgenomen. Overeenkomstig de wens van de Commissie Vennootschapsrecht wordt een extra vereiste gesteld: de invloed van het, wegens de splitsing, niet meer elimineren van onderlinge rechtsbetrekkingen, van op elkaar aansluitende omzet en dergelijke in beide groepsdelen

moet worden toegelicht, voor zover belangrijk. Dit lijkt mij een bevredigender regeling om aann die wens tegemoet te komen dan de wijze waarop daaraan in het oorspronkelijke voorstel gestalte was gegeven.

Hoofdregel in het Franse recht is dat als consolidatie wegens verschil in werkzaamheid onverantwoord is, het kleinere deel of de kleinere delen op nettovermogenswaarde worden verantwoord in de geconsolideerde verantwoording van het grootste deel. Het Duitse recht verbiedt consolidatie in het geval van artikel 14.

7. Artikel 408, lid 1, onderdeel b, beoogt niet een mogelijkheid te scheppen de publikatieplicht te ontgaan. Integendeel, het schept een publikatieplicht wanneer de toepasselijke wet geen publikatie zou voorschrijven. Naar Nederlands recht moet ten minste de geconsolideerde balans openbaar zijn, als het concern als geheel de grenzen van artikel 396 (kleine ondernemingen) niet te boven gaat. De richtlijn laat ruimere vrijstellingen toe. De rechtsstelsels buiten de EG worden gekenmerkt door verscheidenheid. Daarom wordt in artikel 408 publikatie van de geconsolideerde balans geëist, ook wanneer er geen enkele publikatieplicht is op grond van andere binnenlandse of buitenlandse wettelijke bepalingen.

8. Bij nader inzien meen ik dat, nu artikel 409 in onderdeel b reeds eist dat wordt voldaan aan het inzichtvereiste, er geen goede grond is, evenredige consolidatie van groepsmaatschappijen categorisch te verbieden, al zal het uitzonderlijk zijn dat het wettelijk vereiste van inzicht in de groep hieraan niet in de weg staat. Ook was over het hoofd gezien dat bij consolidatie van groepsdelen consolidatie naar evenredigheid verantwoord kan zijn van groepsmaatschappijen waarvan de werkzaamheid verschillende groepsdelen dient. Uit het slot van de bepaling in samenhang met artikel 405, lid 2, volgt dat evenredige consolidatie van een groepsmaatschappij slechts in uitzonderlijke omstandigheden geoorloofd zal zijn. Daarom kan worden volstaan met schrapping van het verbod. Voor alle volledigheid merk ik nog op dat als de joint venture zelf weer uit een groep bestaat, de financiële gegevens van deze groep, los van de maatschappijen die de joint venture zijn aangegaan, moeten worden geconsolideerd door de maatschappij waarin de deelnemers hun belangen hebben gebundeld en die dus aan het hoofd staat van die groep.

P.v.d.A.

9. Bezwaar tegen consolidatie van een groepsdeel is veelal dat het groepsdeel onlosmakelijk zal zijn verbonden met de andere groepsdelen. Wanneer transacties en andere rechtsbetrekkingen tussen het groepsdeel en andere delen van de groep niet op de voet van marktprijzen en -voorwaarden geschieden, zou het voor een cijferopstelling betreffende een groepsdeel nodig zijn kosten en baten toe te rekenen, hetgeen slechts met veel moeite en een grote mate van subjectiviteit kan worden uitgevoerd. Dat leidt onherroepelijk tot cijfermatige weergaven waaraan slechts een betrekkelijke waarde mag worden toegekend. Veel moeite wordt dus ten koste gelegd om een voorstelling van zaken op te roepen die noodgedwongen niet voldoende betrouwbaar is. Dat is te betreuren. Overigens kunnen er omstandigheden zijn waarin deze nadelen slechts een geringe rol spelen, bij voorbeeld wanneer het een autonoom groepsdeel betreft dat, om welke reden ook, financieel niet verwikkeld is in het geheel van de groep. De richtlijn beperkt zich evenwel niet tot deze gevallen. Daarom wordt voorgesteld in artikel 408 gebruik te maken van de uitzonderingen die de richtlijn in de artikelen 7–11 vergunt.

10. Het vereenvoudigingsvoorstel, waarnaar deze leden navraag doen, is bijna gereed. Gepoogd is raakpunten met dit voorstel te vermijden. Dat vereist nog enkele nadere afbakeningen die bij de nota van wijziging worden voorgesteld.

V.V.D.

11. De bezwaren van de leden van de V.V.D.-fractie deel ik, zoals in alinea 8 hierboven blijkt. Zij worden verholpen bij nota van wijziging.

Artikel 24a

12. Anders dan de leden van de D66-fractie lijkt het mij voor de rechtspraktijk bezwaarlijk wanneer twee nauw verwante, maar onderling verschillende begrippen in de wet beide de benaming «dochtermaatschappij» zouden krijgen. Nu het bedrijfsleven aan een afwijkend begrip in de structuurregeling wil vasthouden, kan de wet daarom beter ook een andere benaming bezigen om de verwarring niet groter te maken dan zij al is.

13. Wat gelijkstelling tussen kunnen benoemen en het doen van een bindende voordracht betreft, ben ik huiverig vooruit te lopen op de uitleg die slechts het Hof van Justitie daaraan bindend zal kunnen geven. Gaat de bindende voordracht niet gepaard met een zo groot bezit aan aandelen dat degene die de bindende voordracht doet altijd kan beletten dat de voordracht wordt doorbroken, dan zou ik niet menen dat het recht van bindende voordracht gelijk staat met het benoemingsrecht. In andere gevallen zal het mede van de gehele constellatie afhangen, waarbij moet worden bedacht dat een voordracht altijd ten minste twee kandidaten moet bevatten en dat een doorslaggevende invloed op het verlenen van ontslag meer gewicht in de schaal legt dan invloed op benoeming. In het bijzonder in joint ventures zijn allerlei constellaties denkbaar. Voor de toepassing van de 7e richtlijn is het zijn van groepsmaatschappij in Nederland belangrijker dan een moeder–dochterverhouding.

Het belang van een goede uitvoering van de richtlijn noopt dan ook niet tot een uitleg van artikel 24a. Naar mijn opvatting gebieden de richtlijn en de wet rekening te houden met contractuele voordrachtsrechten, indien op grond daarvan de wettelijke voorwaarden zijn vervuld.

Artikel 24b

14. De korte toelichting op de bepaling beoogt te voorkomen dat uit de nieuwe omschrijving enige wijziging van betekenis zou moeten worden afgeleid. Het lijkt mij niet waarschijnlijk dat het duurzaam niet kunnen uitoefenen van invloed op het beleid van een maatschappij kan samenvallen met omstandigheden waaruit blijkt dat de betrokken maatschappij deel blijft uitmaken van de groep. In uitzonderlijke constellaties zou ik zo'n samenval evenwel niet uitgesloten achten. Het antwoord op de vraag of het begrip centrale leiding wezenlijk is voor het vaststellen van een groepsband, luidt mijns inziens naar geldend en komend recht eender.

Artikel 12

15. Met de leden van de fractie van D66 meen ik dat het voorgestelde artikel 12, lid 2, dat overigens voorlopig een andere plaats in de wet zal moeten krijgen, ook betekenis zal hebben voor het antwoord in de structuurregeling op de vraag wanneer een maatschappij als afhankelijke maatschappij geldt. Ingevolge artikel 12 zullen de vereisten daarvoor eerder zijn vervuld wanneer de betrokken maatschappij eigen aandelen heeft ingekocht.

Artikel 406

16. Liever dan een poging te wagen onduidelijkheden die artikel 406 kennelijk opriep, weg te nemen met een uitvoerig betoog, beproef ik een nieuwe opzet van het artikel, rekening houdend met de opmerkingen van

de leden van de D66-fractie. In een nieuw eerste lid wordt de grondregel vastgelegd, die was verdeeld over beide delen van lid 1 en lid 2, dat in bepaalde gevallen moet worden geconsolideerd. Lid 2 omschrijft het uitzonderingsgeval en lid 3 geeft de regel weer van artikel 14 van de richtlijn, zoals in alinea 6 is aangekondigd.

In de hoofdregel van lid 1 wordt nu de consolidatieplicht van dochtermaatschappijen en andere groepsmaatschappijen nevengeschikt. De suggestie die van het verlaten voorstel uitging, dat op zijn minst nodig is dat de rechtspersoon een dochtermaatschappij heeft in de groep, is daarmee weggenomen. Ook zonder dat het geval van onderdeel a zich voordoet, kan onderdeel b een consolidatieplicht inhouden. In beide gevallen geldt de verplichting zowel voor het geval dat de rechtspersoon aan de top van een groep staat, al dan niet met een zustermaatschappij, als wanneer de rechtspersoon aan het hoofd staat van een groepsdeel, als wanneer de rechtspersoon geen groep of groepsdeel leidt, maar wel een of meer zustermaatschappijen heeft en daarmee samen een groep vormt.

In het laatste geval kunnen daarvan ook dochtermaatschappijen van zustermaatschappijen deel uitmaken. Bedacht moet worden dat ingevolge onderdeel b van lid 1 met dochtermaatschappijen gelijk worden gesteld groepsmaatschappijen die niet voldoen aan alle wettelijke eisen voor het zijn van dochtermaatschappij, maar die organisatorisch in de groep in dezelfde verhouding tot de consoliderende maatschappij staan als de dochtermaatschappijen van die maatschappij.

17. De gekozen maatstaf «in overeenstemming met» het vereiste inzicht laat iets meer speling dan «nodig voor» dat inzicht, waarvoor de leden van de D66-fractie pleiten. Bij twijfel of een groepsmaatschappij bij een bepaald groepsdeel moet worden ingedeeld of over een kleine maatschappij die naar Nederlands recht groepsmaatschappij is, maar naar plaatselijk recht niet (en dus vermoedelijk op nettovermogenswaarde wordt verantwoord), behoeft de wet geen diepgaand jaarlijks onderzoek te verlangen, zolang er geen storende invloed van kan uitgaan.

18. Het tweede lid omschrijft de uitzondering op de consolidatieplicht. Ook hier brengt de nieuwe redactie geen wijziging. Staat de rechtspersoon aan het hoofd van een groep, staat hij samen met zijn zustermaatschappijen aan de top van een groep of maakt hij deel uit van een horizontale groep (alle groepsmaatschappijen zijn dan elkaars zustermaatschappijen), dan geldt geen uitzondering op de consolidatieplicht. Kortom: geen uitzondering als de consolidatieplicht een groep betreft; wel een uitzondering als de consolidatieplicht een groepsdeel betreft. Overeenkomstig het vereiste van de richtlijn moet een groepsdeel worden geconsolideerd als een of meer dochtermaatschappijen van de rechtspersoon dat groepsdeel vormen of daarvan deel uitmaken. De wet laat overigens in artikel 408 een belangrijke uitzondering toe. Is er geen dochtermaatschappij in het groepsdeel dat door de rechtspersoon wordt geleid, dan behoeft de rechtspersoon dat groepsdeel ingevolge artikel 406, lid 2, niet te consolideren. Deze uitzondering is ingegeven door de in alinea 9 uiteengezette bezwaren tegen consolidatie van een groepsdeel.

De nota van wijziging

Artikel 24d

Artikel 12, waarbij de voorgestelde bepaling als lid 2 moet aansluiten, wordt eerst ingevoerd bij de invoeringswet boeken 3, 5 en 6 Nieuw BW. In afwachting van de inwerkingtreding daarvan wordt als voorlopige plaats voorgesteld: artikel 24d.

Toepassing van de regel op statutaire stemrechtbeperkingen, zoals bij voorbeeld de regel dat geen aandeelhouder meer dan zes stemmen mag

uitbrengen, zou tot onbedoelde gevolgen leiden. Daarom wordt de gelding beperkt tot in de wet bepaalde schorsing of ontneming van stemrecht.

Artikel 24a

Een vergissing wordt hersteld.

Artikel 406

De wijzigingen in de leden 1 en 2 zijn toegelicht in de alinea's 16–18; lid 3 is toegelicht in alinea 6.

Artikel 407

De invoeging van onderdeel b in lid 2 sluit kredietinstellingen van de werking van lid 2 uit. De EEG-richtlijn over de jaarrekening van banken (richtlijn 4A over vennootschapsrecht) verklaart de in de zevende richtlijn opgenomen vrijstelling van de consolidatieplicht niet van toepassing op banken. Het is daarom niet raadzaam voor banken nu een mogelijkheid open te stellen die binnenkort zal moeten verdwijnen.

Artikel 409

De wijziging is toegelicht in alinea 8.

Artikel 410

De verwijzing wordt aangepast aan de hierna voorgestelde wijziging van artikel 389.

Artikel 414, lid 3

De bepaling onder a was slechts bedoeld als toepassing van artikel 34, lid 3, onder b, van de richtlijn. Daarin wordt een uitzondering bepaald op de ook hier toepasselijke algemene regel van artikel 363, lid 3, zoals nu voorgesteld, dat vermeldingen achterwege mogen blijven die van te verwaarlozen betekenis zouden zijn. Daarbij moet worden gedacht aan te verwaarlozen financiële betekenis. Desondanks kan het een deelneming betreffen, bij voorbeeld in een niet geconsolideerde dochtermaatschappij die van belang is voor een goed inzicht, bij voorbeeld als daaraan bijzondere risico's zijn verbonden. Men kan bij voorbeeld denken aan politiek omstreden werkzaamheid. De eerste zin van artikel 413, lid 3, eist dan toch vermelding. De uitwerking daarvan in lid 3 sloot niet goed aan en leek ook andere gevallen te regelen. Dit gebrek wordt verholpen. De nodige precisering vereist afsplitsing van onderdeel b in en eigen volzin.

Artikel 361, lid 4

Een verzuim wordt hersteld.

Artikel 363, lid 3

De bepaling over het niet afzonderlijk vermelden van gegevens van te verwaarlozen betekenis is veralgemeend door daarin ook vermeldingen in de toelichting te betrekken. Het is een der dragende beginselen van het gehele jaarrekeningenrecht. In titel 13 was er reeds, vooruitlopend op dit voorstel, van afgezien het beginsel telkens te herhalen. Bepalingen, zoals die over eigen aandelen, en het aantal werknemers, zijn altijd van betekenis, ook als het om kleine aantallen gaat. De slotzin specificeert deze gevallen.

De Commissie Vennootschapsrecht en de Raad voor de Jaarverslaggeving stemmen met het voorstel in.

Artikel 371

Het geldende artikel 371 geeft ter uitvoering van de vierde richtlijn een bepaling over belangen in groepsmaatschappijen die tot de vlottende activa behoren. Zij zijn dus bestemd voor de verkoop. Inmiddels stemt artikel 13, lid 3, onder c, van de zevende richtlijn de consolidatieplicht af op het onderscheid uitsluitend ter vervreemding gehouden». In alinea 4 is hierop ingegaan. Dit onderscheid moet mijns inziens ook beslissend zijn in de balansopstelling. Is de maatschappij die men overweegt af te stoten nog groepsmaatschappij, dan geldt de consolidatieplicht. Daarmee is niet te rijmen dat het belang onder de vlottende activa wordt verantwoord. Is de maatschappij daarentegen losgekoppeld, dan valt zij buiten de consolidatie en zal het belang daarin als vlottend actief kunnen worden beschouwd. Op deze maatschappijen doelt het nieuw voorgestelde artikel 361, lid 4, waarbij artikel 371 behoort aan te sluiten.

Artikel 379

Een vergissing wordt hersteld. Overigens zij nog opgemerkt dat in de memorie van toelichting een drukfout is geslopen. De derde zin over artikel 379, beginnend met «Omdat die» (lees: «Omdat drie») loopt door op het eind van de eerste regel op blz. 20 met «(over-/»). Het tussenliggende moet worden weggedacht.

Artikel 383

Nu artikel 361, lid 4, wordt vervangen, is het nodig de strekking van de te schrappen laatste zin daarvan op te nemen in artikel 383. Tevens wordt dat artikel enigszins vereenvoudigd. De vierde richtlijn eist de opgaven over bezoldiging en dergelijke aan (oud-)bestuurders en (oud-)commissarissen per groep. Naar blijkt mag dit zo worden uitgelegd dat gegevens betreffende een individuele persoon niet behoeven te worden gegeven, omdat voor een groep ten minste twee personen nodig zijn. Uit overwegingen van privacy-bescherming wordt voorgesteld dat de Nederlandse wet zich bij deze uitleg aansluit. Bestaat een groep uit een enkele persoon, dan mag de opgave dus achterwege blijven.

De bestaande wet geeft een uitbreiding aan de bepaling door deze ook te laten gelden voor degenen die krachtens de statuten met de algemene leiding van de dagelijkse gang van zaken in een coöperatie of onderlinge zijn belast zonder bestuurder te zijn. Gedacht moet worden aan een, vaak met de titel directeur aangeduide, procuratiehouder. Dit komt bij een coöperatie vaker voor dan bij een n.v. of b.v., maar is ook daar niet onbekend. Toch geldt de regel niet voor in de statuten met de dagelijkse leiding belaste procuratiehouders van n.v.'s en b.v.'s. Ik meen dat dit verschil niet gerechtvaardigd is en dat de uitbreiding daarom moet vervallen. Procuratiehouders staan nu eenmaal niet op één lijn met bestuurders, ook niet in dit geval. Daar komt bij dat de gelding van de bepaling ervan afhangt of de statuten de procuratiehouders belasten met de dagelijkse leiding. Bij een iets andere taakomschrijving of zonder taakomschrijving in de statuten, geldt de verplichting niet, ook al heeft de procuratiehouder precies de zelfde taak als zijn collega in een andere coöperatie waarvan de statuten de taak wel noemen. Een deel voor de Commissie Vennootschapsrecht is het op deze gronden met de schrapping eens. Een ander deel van de commissie wil de bepaling handhaven, van oordeel dat de procuratiehouders die krachtens de statuten met de algemene leiding van de gang van zaken in de coöperatie zijn belast, een positie innemen die vergelijkbaar is met die van bestuurders van een n.v.

of b.v. De Raad voor de Jaarverslaggeving heeft geen bezwaar tegen het voorstel ingebracht.

Artikel 389

Overeenkomstig artikel 33, lid 7, van de zevende richtlijn wordt in lid 1 de maatstaf voor de toepassing van artikel 389 aangepast; blijkt aan een deelneming van meer dan 20% geen invloed van betekenis verbonden, dan geldt artikel 389 niet; evenmin bij een deelneming van minder dan 20% tenzij daaraan invloed van betekenis verbonden blijkt.

Het begrip «invloed van betekenis» is in de richtlijn niet omschreven. Wel biedt de richtlijn enig houvast. Invloed van betekenis wordt verondersteld bij een belang waaraan 20% van de stemrechten zijn verbonden in een rechtspersoon of vennootschap die niet is onttrokken aan de mate van invloed van de deelnemende rechtspersoon die bij een dergelijk belang mag worden verwacht.

In aansluiting op de regeling in de zevende richtlijn wordt als hoofdregel voorgesteld om, als er invloed van betekenis is, artikel 389 toe te passen. De richtlijn schrijft dit voor in geconsolideerde jaarrekeningen; deze regel wordt in het wetsvoorstel in beginsel uitgebreid tot de toepassing in de enkelvoudige jaarrekening. Er kunnen evenwel redenen zijn, zoals internationale verstrengeling of toepassing van artikel 408, op grond waarvan het verantwoord is artikel 389 niet toe te passen, naast het inzicht dat de geconsolideerde jaarrekening van de moedermaatschappij geeft. Lid 7 laat daarom de vrijheid om wegens dergelijke, in de toelichting te vermelden redenen af te wijken van de hoofdregel dat op nettovermogenswaarde wordt gewaardeerd. Het vereiste dat de reden gegrond moet zijn geeft aan dat de vrijheid tot afwijking niet zo ver gaat dat zou mogen worden volstaan met een reden die men niet ernstig behoeft te nemen.

Artikel 389 is verder herschreven ter verduidelijking. De noodzaak daartoe bleek aan de hand van een voorstel van de Raad voor de Jaarverslaggeving. De strekking van de bepalingen verandert daarmee nauwelijks. De werkwijze die nu in de eerste zin van artikel 389, lid 1, staat, behoort eigenlijk bij het uitgangspunt van lid 6. Beide bepalingen zijn samengenomen in een nieuw lid 3. Daaraan vooraf gaat nu in lid 2 de beschrijving van de toepassing van de nettovermogenswaarde: het oude lid 3. Daarvan is het laatste zinsdeel als overbodig weggelaten. Het bedoelde niet meer te zeggen dan dat ook de eerste keer de beschreven werkwijze moet worden gevolgd. Dat behoeft niet te worden herhaald. Omdat de deelnemende rechtspersoon krachtens het nu voorgestelde lid 2 dezelfde methoden moet hanteren als voor de eigen activa, moet hij het in de verkrijgingsprijs van de deelneming begrepen bedrag dat moet worden toegerekend aan de activa van de maatschappij waarin hij deelneemt, voor zijn jaarrekening als verkrijgingsprijs aanmerken, als de verkrijgingsprijs de grondslag is in de eigen jaarrekening. De aanschafkosten verminderd met afschrijvingen, zoals de maatschappij waarin wordt deelgenomen zelf mag berekenen, komen daarvoor niet in aanmerking. Artikel 389 laat overigens vrijheid in de wijze van verwerking van koersverschillen die in de waarde van een deelneming tot uiting kan komen.

Lid 4 is het oude lid 2, waarin ter verduidelijking de omschrijving van de hoegrootheid van de reserve is ontleend aan het geldende lid 1. Er is van afgezien overeenkomstig artikel 390, lid 2, te bepalen dat deze reserve kan worden omgezet in kapitaal. De Commissie Vennootschapsrecht heeft daartegen overwegende bezwaren van bedrijfseconomische en rechtssystematische aard. Het bezwaar komt erop neer dat de aard van de reserve – het gaat hier niet om een eigenlijke herwaarderingsreserve – zich tegen omzetting in kapitaal verzet. De Raad voor de Jaarverslaggeving meent dat de omzettingsmogelijkheid in de nieuwe regeling van de nettovermogenswaarde niet meer van groot belang zal zijn.

De vernieuwing waarop hier wordt gedoeld, staat aan het slot van lid 4. Op advies van zowel de Raad voor de Jaarverslaggeving als de Commissie Vennootschapsrecht wordt de reserveringsplicht niet opgelegd ten

aanzien van het resultaten voor zover de rechtspersoon onbeperkte ontvangst daarvan in Nederland kan bewerkstelligen. De rechtvaardiging van de reserveringsplicht is namelijk gelegen in het feit dat de resultaten van de maatschappij waarin de rechtspersoon deelneemt wel zijn behaald, maar dat de rechtspersoon die nog niet in zijn macht heeft. Voor zover de resultaten zijn behaald door een dochtermaatschappij waarin de rechtspersoon het uitkeringbeleid kan bepalen en waaruit de rechtspersoon zijn aandeel vrijelijk kan ontvangen, ongehinderd door deviezenvoorschriften en dergelijke, heeft de rechtspersoon zijn aandeel in het resultaat wel binnen bereik.

Overigens wordt in lid 4 nu de dag van de vaststelling van de jaarrekening als peildatum voorgesteld in plaats van de dag van opmaken.

De laatste zin van het geldende lid 2 kan worden gemist: de reserve deelnemingen behoeft geen tegenwaarde te bevatten voor dat deel van het resultaat dat bij uitkering door de overheid wordt geheven wanneer de maatschappij waarin wordt deelgenomen is gevestigd in een land als Duitsland of België dat zulk een belasting heft. Het belastingdeel is immers niet het aandeel van de rechtspersoon in het resultaat maar het aandeel van de fiscus daarin, als het tot uitdeling aan aandeelhouders zou komen. Voor degene die de jaarrekening raadpleegt heeft het daarnaast nauwelijks of geen nut te weten hoe men die invloed van toekomstige belasting over eventuele uitkeringen berekent.

De werking van de leden 5 en 6 wordt overeenkomstig de richtlijn uitgebreid tot gevallen waarin niet de methode van de netto-vermogenswaarde wordt toegepast, maar een verwante methode, zoals bedoeld in lid 3, bij voorbeeld uitgaande van de waarde zoals bepaald door de maatschappij waarin wordt deelgenomen.

Artikel 403

Verzuimd was in de memorie van toelichting te vermelden dat in onderdeel a van lid 1 «netto» wordt geschrapt als overbodig omdat aan het slot van onderdeel a al staat «na belastingen».

In lid 3 wordt verduidelijkt op welke stukken wordt gedoeld. Door het verdwijnen van het woord «afschriften» in onderdeel g was de verwijzing onduidelijk geworden.

Gelet op het feit dat de voornaamste waarborg voor obligatiehouders is gelegen in de aansprakelijkverklaring van de moedermaatschappij, komt het bestaande lid 4 van artikel 403 te vervallen. Vennootschappen als in artikel 403 bedoeld plegen geen genoteerde effecten te hebben of, en dan nog zelden, hoogstens obligaties. Er is geen reden de houders van die stukken anders te behandelen dan de gewone of bevoorrechte schuldeisers. Aandeelhouders vinden hun bescherming in de bevoegdheid de instemming te weigeren die in onderdeel b van lid 1 wordt vereist. De Commissie Vennootschapsrecht en de Raad voor de Jaarverslaggeving hebben tegen dit voorstel geen bezwaar.

Artikel VI, lid 2 (in verband met artikel 389)

De overgangsbepaling van artikel X, lid 4, van de Aanpassingswet vierde richtlijn wordt bestendigd voor de reserveringsplicht waartoe het nieuwe artikel 389, lid 4, verplicht. Die verplichting geldt niet voor resultaten van voor het eerste boekjaar waarop de vierde richtlijn van toepassing was. Voor alle boekjaren na de invoering van titel 8 moet de verplichting van het nieuwe lid 4 (het oude lid 2) cumulatief worden toegepast. Over boekjaren die voor het in werking treden van dit wetsvoorstel zijn verstreken, mag artikel 389 naar keuze in zijn oude of in zijn nieuwe versie worden toegepast.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes